

THAM LUẬN

Trách nhiệm phối hợp của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội (Tại Hội nghị toàn quốc triển khai công tác giám sát năm 2024)

Nhiệm vụ phối hợp của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội là một nhiệm vụ thường xuyên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, đây cũng là một trong các hình thức giám sát cơ bản của Mặt trận đã được pháp luật quy định.

1. Một số quy định của pháp luật về vai trò, trách nhiệm phối hợp của MTTQ Việt Nam trong các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội

- Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 2015 đã quy định các hình thức giám sát của MTTQ Việt Nam tại Điều 27, qua đó MTTQ Việt Nam có 4 hình thức giám sát gồm: (1) Nghiên cứu, xem xét văn bản của cơ quan có thẩm quyền liên quan đến quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân; (2) Tổ chức đoàn giám sát; (3) Thông qua hoạt động của Ban thanh tra nhân dân được thành lập ở cấp xã, Ban giám sát đầu tư của cộng đồng; (4) Tham gia giám sát với cơ quan, tổ chức có thẩm quyền; trong 4 hình thức giám sát trên thì hình thức tham gia giám sát với các cơ quan có thẩm quyền là căn cứ quan trọng để MTTQ Việt Nam thực hiện việc phối hợp với Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội trong các hoạt động giám sát.

- Nghị quyết liên tịch số 403/2017/NQLT-UBTVQH14-CP-ĐCTUBTWMTTQVN ngày 15/6/2017 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Chính phủ và Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam quy định chi tiết các hình thức giám sát, phản biện xã hội của MTTQ Việt Nam đã quy định cụ thể: Tại Điều 12. Tham gia giám sát với cơ quan, tổ chức có thẩm quyền “1. Khi cơ quan, tổ chức có thẩm quyền mời tham gia giám sát, Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức chính trị - xã hội cử đại diện tham gia. 2. Trong quá trình tham gia giám sát, đại diện Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức chính trị - xã hội có trách nhiệm tham gia xây dựng và thực hiện chương trình, kế hoạch, nội dung giám sát; nghiên cứu báo cáo của cơ quan, tổ chức, cá nhân được giám sát, nêu ý kiến về nội dung giám sát và tham gia xây dựng, hoàn thiện báo cáo kết quả giám sát.”.

Điều 13. Kiến nghị khi tham gia giám sát với cơ quan, tổ chức có thẩm quyền “Trong quá trình giám sát, nếu phát hiện vi phạm hoặc có dấu hiệu vi phạm pháp luật thì đại diện Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức chính trị

- xã hội có trách nhiệm đề nghị đoàn giám sát kiến nghị cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền có biện pháp xử lý kịp thời. Trường hợp phát hiện có vấn đề vi phạm hoặc chưa phù hợp với chính sách, pháp luật mà cơ quan chủ trì giám sát không kiến nghị thì đại diện Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức chính trị - xã hội được cử tham gia đoàn giám sát có trách nhiệm báo cáo với lãnh đạo cơ quan, tổ chức mình để xem xét, kiến nghị theo quy định của pháp luật.”

- Luật hoạt động giám sát của Quốc hội và Hội đồng nhân dân năm 2015 đã quy định về trách nhiệm của MTTQ Việt Nam trong phối hợp giám sát với Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội cụ thể như sau :

Điều 9: “**Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức thành viên của Mặt trận** có thể được mời tham gia hoạt động giám sát. Cơ quan, tổ chức, cá nhân hữu quan có trách nhiệm tham gia hoạt động giám sát khi có yêu cầu của chủ thể giám sát.”

Điều 16. Giám sát chuyên đề của Quốc hội: “...**Đoàn giám sát do Chủ tịch Quốc hội hoặc Phó Chủ tịch Quốc hội làm Trưởng đoàn, một số Ủy viên Ủy ban thường vụ Quốc hội làm Phó Trưởng đoàn, các thành viên khác gồm Ủy viên Ủy ban thường vụ Quốc hội, đại diện Hội đồng dân tộc, Ủy ban của Quốc hội, đại diện Đoàn đại biểu Quốc hội ở địa phương nơi Đoàn tiến hành giám sát và một số đại biểu Quốc hội. Đại diện Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức thành viên của Mặt trận, các chuyên gia** có thể được mời tham gia Đoàn giám sát.”

Điều 23. Chương trình giám sát của Ủy ban thường vụ Quốc hội: “**Ủy ban thường vụ Quốc hội quyết định chương trình giám sát hằng năm của mình căn cứ vào chương trình giám sát của Quốc hội, đề nghị của Hội đồng dân tộc, các Ủy ban của Quốc hội, Đoàn đại biểu Quốc hội, đại biểu Quốc hội, Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam** và ý kiến, kiến nghị của cử tri cả nước. Chậm nhất là ngày 01 tháng 3 của năm trước, Hội đồng dân tộc, các Ủy ban của Quốc hội, Đoàn đại biểu Quốc hội, đại biểu Quốc hội, Ủy ban trung ương **Mặt trận Tổ quốc Việt Nam** gửi đến Ủy ban thường vụ Quốc hội đề nghị giám sát đưa vào chương trình giám sát của Ủy ban thường vụ Quốc hội. Đề nghị giám sát phải nêu rõ sự cần thiết, nội dung, phạm vi, đối tượng giám sát. Tổng thư ký Quốc hội tổ chức tập hợp, tổng hợp đề nghị giám sát và báo cáo Ủy ban thường vụ Quốc hội.”

Điều 27. Giám sát chuyên đề của Ủy ban thường vụ Quốc hội “...**Đoàn giám sát do một Phó Chủ tịch Quốc hội hoặc Ủy viên Ủy ban thường vụ Quốc**

*hội làm Trưởng đoàn, các thành viên khác gồm đại diện Hội đồng dân tộc, Ủy ban của Quốc hội, Đoàn đại biểu Quốc hội ở địa phương nơi Đoàn tiến hành giám sát và một số đại biểu Quốc hội. **Đại diện Ủy ban trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức thành viên của Mặt trận**, các chuyên gia có thể được mời tham gia hoạt động của Đoàn giám sát”.*

2. Đánh giá kết quả phối hợp triển khai các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội

Trên cơ sở quy định của pháp luật, MTTQ Việt Nam luôn chủ động trong phối hợp và tham gia các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, cụ thể như: Ngay từ tháng 01/2022, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã có văn bản đề xuất nội dung giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội năm 2023, trong đó đề nghị Quốc hội giám sát 02 chuyên đề: (1) *Giám sát việc thực hiện, triển khai một số Dự án trọng điểm, Chương trình mục tiêu Quốc gia*; (2) *Giám sát việc thực hiện chính sách, pháp luật về môi trường, việc quản lý, sử dụng tài nguyên, khoáng sản*; đề nghị Ủy ban Thường vụ Quốc hội giám sát 02 chuyên đề: (1) *Giám sát việc huy động và sử dụng nguồn tài chính cho công tác phòng, chống COVID-19*; (2) *Giám sát việc thực hiện Luật Xây dựng (Luật số 50/2014/QH13 ngày 18/6/2014), trong đó tập trung giám sát việc triển khai xây dựng, khai thác nhà chung cư trên địa bàn các thành phố*. Tiếp thu đề xuất của Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam, Ủy ban Thường vụ Quốc hội đã đưa nội dung “Giám sát việc huy động và sử dụng nguồn tài chính cho công tác phòng, chống COVID-19” vào giám sát chuyên đề năm 2023.

Trong năm 2023, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã phối hợp thực hiện các hoạt động giám sát chuyên đề của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, bao gồm: “Việc thực hiện Nghị quyết số 88/2014/QH13 và Nghị quyết số 51/2017/QH14 của Quốc hội về đổi mới chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông”; “Việc thực hiện chính sách, pháp luật về phát triển năng lượng giai đoạn 2016-2021”; “Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021-2025”; “Chương trình mục tiêu quốc gia giảm nghèo và an sinh xã hội bền vững giai đoạn 2021-2025”; “Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025”; “Việc huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực phục vụ công tác phòng, chống dịch COVID-19; việc thực hiện chính sách, pháp luật về y tế cơ sở, y tế dự phòng”.

Mỗi chuyên đề giám sát, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đều cử đại diện Ban Thường trực hoặc cán bộ cấp vụ tham gia là thành

viên Đoàn giám sát, tổ giúp việc; góp ý bằng văn bản vào kế hoạch giám sát từng chuyên đề; xây dựng báo cáo chuyên đề phục vụ cho hoạt động giám sát tương ứng của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội. Ngoài ra, đại diện Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam là thành viên đoàn giám sát đã tích cực tham gia các cuộc giám sát tại địa phương, tham gia các cuộc họp cho ý kiến vào dự thảo Báo cáo chuyên đề và đóng góp nhiều ý kiến cụ thể về quyền, trách nhiệm của MTTQ Việt Nam liên quan đến các nội dung giám sát.

Thông qua tiếp xúc cử tri trước kỳ họp của các Đoàn đại biểu Quốc hội, qua nắm bắt tình hình Nhân dân của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp và các tổ chức, cá nhân thành viên của Mặt trận, Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã phối hợp với Ủy ban Thường vụ Quốc hội báo cáo tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân cả nước gửi tới kỳ họp thứ năm và kỳ họp thứ sáu, Quốc hội khóa XV¹. Báo cáo đã tổng hợp các nhóm vấn đề về tâm tư, nguyện vọng, ý kiến của cử tri và Nhân dân; đồng thời kiến nghị những nội dung lớn liên quan đến các chính sách quan trọng của Đảng và Nhà nước về kinh tế xã hội hay những vấn đề bức thiết liên quan đến đời sống dân sinh²... được các đại biểu Quốc hội và Nhân dân đồng tình, đánh giá cao. Đây là cơ sở giúp Quốc hội xem xét trước khi quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước, bảo đảm sát thực tiễn, hợp lòng dân; đồng thời giúp các cơ quan của Quốc hội trong việc xây dựng chương trình công tác phù hợp, nhất là việc lựa chọn chuyên đề giám sát, nội dung chất vấn, giải trình... Hai cơ quan tiếp tục quan tâm phối hợp theo dõi, đôn đốc cơ quan có thẩm quyền xem xét, tiếp thu, giải quyết, trả lời các ý kiến, kiến nghị của cử tri; phối hợp giám sát việc giải quyết, trả lời kiến nghị của cử tri và Nhân dân gửi đến Quốc hội.

Bên cạnh đó, định kỳ 3 tháng một lần hoặc đột xuất, thông qua các kênh thông tin của Mặt trận, Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã chủ động xây dựng Báo cáo phản ánh tình hình các tầng lớp nhân dân gửi các cơ quan trung ương của Đảng, Nhà nước, trong đó có Ủy ban Thường vụ Quốc hội.

Thực hiện Kế hoạch số 1074/KH-BCĐ ngày 14/7/2023 của Ban Chỉ đạo lập đề nghị xây dựng Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật hoạt động giám sát của Quốc hội và Hội đồng nhân dân; Ban Thường trực Ủy ban

¹ Báo cáo số 672/BC-MTTW-ĐCT ngày 16/5/2023 và báo cáo số 742/BC-MTTW-ĐCT ngày 18/10/2023 của Đoàn Chủ tịch Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam.

² Như: phục hồi và phát triển kinh tế; y tế, chăm sóc sức khỏe trong nhân dân; phòng chống tham nhũng, tiêu cực; chính sách dân tộc, tôn giáo, người Việt Nam ở nước ngoài và công tác đối ngoại Đảng, ngoại giao Nhà nước và đối ngoại Nhân dân; bảo vệ môi trường, phòng chống thiên tai...

Trung ương MTTQ Việt Nam đã tiến hành tổng kết Luật hoạt động giám sát của Quốc hội và Hội đồng nhân dân; trong đó có đánh giá về việc tham gia xây dựng chương trình giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội và việc tham gia giám sát đối với các chương trình giám sát chuyên đề của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội. Từ những hạn chế trong quá trình thực hiện Luật, Ban Thường trực cũng đã kiến nghị một số nội dung liên quan đến việc sửa Luật cũng như phối hợp tổ chức thực hiện Luật một cách hiệu quả.

Nhìn chung, công tác phối hợp giám sát của MTTQ Việt Nam với Quốc hội khóa XV có nhiều đổi mới, tham gia từ sớm, từ xa; kết hợp giữa giám sát của MTTQ Việt Nam các cấp và giám sát của Nhân dân với hoạt động giám sát của Quốc hội, tạo hiệu quả tích cực trong việc hoàn thiện chính sách, pháp luật, nâng cao trách nhiệm của các cấp trong quá trình tổ chức giám sát và sau giám sát.

Một số khó khăn, hạn chế

Bên cạnh những kết quả đạt được, công tác phối hợp triển khai các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, nhất là hoạt động giám sát chuyên đề và tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri còn một số hạn chế nhất định như: (1) Công tác phối hợp trong hoạt động giám sát giữa Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội chưa được chặt chẽ, liên tục, hiệu quả; đại diện Ban Thường trực Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam tham gia các cuộc họp tổ, đoàn giám sát, các ủy ban và các cuộc giám sát tại các địa phương do Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội tổ chức chưa thường xuyên và đầy đủ. (2) Việc chỉ đạo nghiên cứu tổng kết, sửa đổi các văn bản về quy trình, trình tự, thủ tục giám sát, xử lý các ý kiến, kiến nghị của MTTQ Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội sau giám sát gửi Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, về hướng dẫn công tác tổ chức tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội và đại biểu Hội đồng nhân dân chưa được quyết liệt, kịp thời.

3. Một số giải pháp tiếp tục thực hiện có hiệu quả chương trình giám sát những tháng cuối năm 2023 và triển khai chương trình giám sát năm 2024

Thứ nhất, trên cơ sở các quy định của pháp luật, hàng năm Mặt trận Tổ quốc Việt Nam chủ động trong phối hợp đề xuất nội dung xây dựng chương trình giám sát của Quốc hội và Ủy ban Thường vụ Quốc hội.

Thứ hai, tiếp tục chủ động phối hợp chặt chẽ và tham gia tích cực các hoạt động giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội; tham gia ý kiến vào các báo cáo giám sát và Nghị quyết sau giám sát các chuyên đề.

Thứ ba, đổi mới phương pháp, cách thức tham gia giám sát với Quốc hội; tham gia góp ý và dự thảo các kế hoạch giám sát; cử đại diện tham gia các hoạt động giám sát theo Chương trình giám sát hàng năm của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội, đồng thời tham gia đóng góp ý kiến trong việc hoàn thiện các báo cáo giám sát trình Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội.

Thứ tư, tăng cường sự phối hợp thường xuyên trong việc xây dựng Báo cáo tổng hợp ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân gửi các kỳ họp của Quốc hội; giám sát, đôn đốc các cơ quan, tổ chức giải quyết kịp thời các kiến nghị của cử tri và Nhân dân; phối hợp chỉ đạo các cơ quan chuyên môn tổng kết việc thực hiện các Nghị quyết về tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân; hoàn thiện các quy định về tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân nhằm đổi mới, nâng cao chất lượng các cuộc tiếp xúc cử tri để kịp thời nắm bắt tâm tư, nguyện vọng ý kiến, kiến nghị của cử tri và Nhân dân.

Một số kiến nghị khác, (1) Đề nghị các cơ quan của Quốc hội, các cơ quan thuộc Ủy ban Thường vụ Quốc hội tiếp tục quan tâm hơn nữa việc thực hiện Nghị quyết số 403/2017/NQLT-UBTVQH14-CP-ĐCTUBTWMTTQVN; tích cực xem xét, trả lời kiến nghị từ kết quả giám sát, phản biện xã hội của Ủy ban Trung ương Mặt trận tổ quốc Việt Nam, cơ quan Trung ương của các tổ chức chính trị - xã hội theo quy định. (2) Tăng cường sự phối hợp, có sự tham gia của đại diện Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia các hoạt động giám sát của Hội đồng Dân tộc, các Ủy ban của Quốc hội, giám sát của Ủy ban Thường vụ Quốc hội và giám sát tối cao của Quốc hội; (3) Nội dung giám sát của Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội rất rộng, nhiều lĩnh vực chuyên môn sâu, vì vậy khi mời MTTQ tham gia cần có sự phân công nhiệm vụ cho các thành viên của Mặt trận phù hợp với chuyên môn, nhiệm vụ, điều kiện thực tế để tham gia có hiệu quả.

Kính thưa quý vị đại biểu !

Thưa toàn thể các đồng chí !

Hoạt động giám sát của MTTQ Việt Nam chỉ có thể phát huy hiệu quả tốt khi có sự phối hợp và thực hiện một cách đồng bộ với các hoạt động giám sát, thanh tra, kiểm tra, kiểm sát của các cơ quan, tổ chức khác trong hệ thống chính trị. Đặc biệt là sự phối hợp giữa hoạt động giám sát của MTTQ Việt Nam với hoạt động giám sát của Quốc hội, HĐND các cấp. Bởi vì, hoạt động giám sát của Quốc hội, HĐND là hoạt động giám sát mang tính quyền lực nhà nước, và do vậy, khi được kết hợp với hoạt động giám sát mang tính xã hội của của nhân dân

sẽ tạo ra một cơ chế bảo đảm cho hoạt động giám sát của nhân dân được tiến hành có hiệu quả hơn trên thực tế. Có như vậy sẽ góp phần làm cho hoạt động giám sát của Mặt trận ngày càng hiệu quả, đáp ứng những yêu cầu của xã hội trong giai đoạn mới.